

Motion till riksdagen

1986/87:Jo224

Arne Andersson i Ljung m. fl. (m)

Jordbrukspolitiken

Jordbruket är en viktig basnäring i Sverige. Förutom att förse oss med bra livsmedel till rimliga priser är det av stor betydelse för att hålla hela Sveriges landsbygd befolkad. Det svenska jordbruket producerar högvärdiga livsmedel. Det är så effektivt att närmare 20 % av produktionen måste exporteras. Eftersom världshandeln med livsmedel kännetecknas av låga priser, vilka ofta ligger under produktionskostnaderna, är exporten från tid till annan ett problem för svenskt jordbruk.

Den svenska jordbruksnäringen styrs hårt av olika statliga och halvstatliga regleringar. De senare i regleringsorganens regi. Stat och kommuner skaffar sig allt större befogenheter att reglera markanvändningen hos den enskilda markägaren. Innehållet i markäganderätten och brukningsrätten urholkas alltmer. Initiativlusten och utvecklingspotentialen inom jordbruket försvinner lätt när brukarens egna idéer inte får genomföras och ibland rent av motverkas av regleringsskäl.

Grunderna för jordbrukspolitiken

En nations möjlighet till oberoende begränsas i hög grad av dess produktionskapacitet av livsnödvändiga varor. Livsmedelsproduktionen intar här en särställning.

Jordbrukspolitiken har därför varit inriktad på att jordbruket skall klara av att försörja landet med livsmedel även under avspärning och krig. Det medel som valts i Sverige är att hålla lönsamheten i jordbruket på en sådan nivå att en tillräcklig produktion erhållits. I dagens Sverige är avkastningen i jordbruket beroende av importerade insatsvaror. Därför behövs det en viss säkerhetsmarginal mellan fredsproduktion och den tänkta krisproduktionen. Denna marginal tar sig uttryck i en målsättning för lägsta antalet mjölkkor, lägsta tänkbara areal åker etc. Med den ökande produktiviteten inom jordbruket kommer "överproduktionen" av livsmedel hela tiden att öka vid oförändrade målsättningar.

Vilken säkerhetsmarginal man väljer är givetvis beroende på vilka krissituationer man önskar gardera sig emot. Mycket länge har vi garderat oss mot en situation helt utan import och som varar längre än tre år. Aldrig någonsin har Sverige varit helt avspärrat. Handeln minskade visserligen under världskriget men pågick i stort sett hela tiden. Det kan ifrågasättas om det av riksdagen våren 1985 beslutade beredskapsmålet för jordbruket är realistiskt. En kristidsimport på minst 20 % av fredsimporten torde vara mer realistiskt att räkna med. För att försörjningen skall klaras krävs även vid

denna importnivå att tillgången på kvävegödselmedel ägnas speciell uppmärksamhet. Vår ammoniak tillverkning är långt ifrån tillräcklig för det frestda behovet. Endast ca 15 % produceras i Sverige. Vårt lands försörjning av ammoniak måste långsiktigt tryggas, vilket bör ges regeringen till känna.

På grund av den strategiska betydelsen skyddar eller stöder alla jämförbara länder sitt jordbruk på olika sätt. Två principer kan urskiljas.

- Högprislinje med en inhemsk prisnivå över världsmarknadspriserna. Detta åstadkoms med ett gränsskydd vid import. Gränsskyddet motsvarar i princip skillnaden mellan åsyftat inhemskt pris och världsmarknadspris.
- Lågprislinje med en inhemsk prisnivå vilken är lika med världsmarknadspriserna. Ett direkt statligt stöd måste då utgå till jordbrukarna.

Högprislinje

Detta är den linje som vi valt att använda i Sverige. Fördelen med en högprislinje är att den är generell. Jordbrukarna får konkurrera på lika villkor under stor marknadspåverkan. Producenter jordbruket mer än vad som efterfrågas av någon vara får antingen priset i Sverige sänkas eller också måste varan exporteras. Även då blir priserna till producenterna lägre. En högprislinje medför att jordbruket fortsätter att utvecklas tekniskt, biologiskt och marknadsmässigt. Byråkratin för att administrera gränsskydd och därmed följande prisreglering är relativt begränsad.

Lågprislinje

Fördelen med en lågprislinje är att landets komparativa fördelar slår igenom i jordbruksproduktionen. Detta medför att färre produktionsgrenar kan konkurrera. Ett ensidigare jordbruk blir följden. En lågprislinje betyder att jordbrukarna blir helt utlämnade åt politiska beslut genom att den måste kombineras med statsbidrag i en eller annan form.

Politikerna kan genom t. ex. arealbidrag välja vilka jordbruk som skall stödjas. Stödbeloppen kan differentieras efter vad som är politiskt gångbart för dagen – geografi, djuretik, intensitet etc. Ett totalreglerat jordbruk blir följden. Byråkratin blir massiv. Utvecklingen hämmas om bidragen inte utgår efter prestation. Eftersom vi nu har en högprislinje riskerar dessutom dagens jordbrukare att vidkännas stora kapitalförluster vid en övergång till en lågprislinje.

Alla jordbruksutredningar har prövat frågan om vilken av dessa två principer som är att föredra. Alla har kommit till slutsatsen att en högprislinje är lämpligast. En enig riksdag sade 1985: "Såväl statsfinansiella skäl som behovet av omfattande regleringar för själva jordbruksföretagen talar mot en världsmarknadsprislinje."

För oss som vill minska politikerinflytandet och ge ett större ansvar till de enskilda medborgarna är det en främmande tanke att medverka till ett införande av politikerstyrt jordbruk. Vi avvisar därför ett införande av en lågprislinje och därav följande arealbidrag eller andra stöd.

Detta betyder inte att dagens regleringssystem är acceptabelt till alla delar.

Det bör förenklas och renodlas. Det behöver endast bestå av gränsskydd, export- och lagringsbidrag samt av prisutjämning.

Så länge som vår omvärld har kvar sitt stöd till jordbruket kan inte Sverige ensidigt avveckla sitt jordbruksstöd. En internationell förhandling om förenklingar och minskningar av stödet tycks komma till stånd i GATT:s regi. Sverige bör vara pådrivande för en minskning av stödet till jordbruket i dessa förhandlingar.

Jordbruksproduktionens storlek och inriktning

På grund av beredskapsmålsättningen för jordbruket produceras mer livsmedel i Sverige än vad som konsumeras. Hittills har man ansett att livsmedelsöverskottet skall produceras i form av spannmål för att minimera skillnaden mellan det svenska priset och världsmarknadspriset för den totala livsmedelsexporten. Nu har världsmarknadspriserna på spannmål fallit dramatiskt. Prisskillnaden är i vissa fall 1 kr./kg. Världsmarknadspriserna täcker för närvarande inte de rörliga kostnaderna. Den produkt som hävdar sig bäst är fläsk. Hade statens stöd till överskottsproduktionen kunnat användas mer flexibelt så att produkter med bäst konkurrenskraft fått stöd, hade såväl statens som jordbrukets ekonomi varit bättre. Med hjälp av regleringsmedel kunde slaktdjursavgifterna för fläsk ha sänkts när världsmarknadssituationen förändrades. Produktionen hade ökat och mer spannmål hade konsumerats som djurfoder. Spannmålsöverskottet hade minskat. En flexibilitet i användningen av regleringsmedel mellan spannmål och fläsk bör kunna prövas.

Med en förändrad beredskapsmålsättning och en ökad produktivitet är det inte rimligt att betrakta den nuvarande arealen som en för alltid given resurs. Steget är inte långt till att jordbruket i ökad utsträckning producerar industriråvaror i stället för livsmedel. Trots att vissa produkter redan produceras för detta ändamål – t.ex. ägg för läkemedelsproduktion, rapsolja till motorsågar, stärkelse åt pappersindustrin – används inte mer än marginella arealer för detta ändamål. På kort sikt kan de ökas endast obetydligt. Om vissa projekt, som ännu är på utvecklingsstadiet, kan kommersialiseras ökar givetvis den åkerareal som tas i anspråk för annat än livsmedelsproduktion. Små försök i denna riktning har tidigare givit anledning till en debatt med etiska förtecken.

En del av åkerarealen kan användas för energiproduktion. Flera olika alternativ kan tänkas. Om dessa kommer till stånd eller inte beror framför allt på hur de ekonomiskt kan konkurrera med redan etablerade energibärande. Med ett lågt oljepris blir det sannolikt mycket svårt att få någon konkurrenskraft. Ett alternativ som för närvarande bedöms relativt positivt är plantering av energiskog.

Enligt vår mening är det ingen principiell skillnad mellan att plantera skog för energiändamål eller för traditionellt skogsbruk. Skogshantering för bäge ändamålen bör tillåtas där så är lämpligt. I huvudsak bör mark av låg kvalitet eller illa belägen mark i första hand komma i fråga. I dessa fall skall avgörandet lämnas till den enskilde markägaren. Självklart skall nödvändiga naturvårdshänsyn tas. Medför detta inskränkningar för markägaren skall ersättning utgå.

Bilden kompliceras av att jordbruket inte bara är en producent av varor. Det är även av betydelse för att upprätthålla en levande landsbygd. En med de flestas ögon vacker landskapsbild erhålls tack vare jordbruksdriften. Tillsammans med beredskapsaspekten gör dessa faktorer ett visst statligt stöd berättigat. Riksdagen beslöt 1985 att stödet skulle vara ett bidrag med 40 % av de s. k. exportkostnaderna för spannmål vid normalskörd under fem år. Efter femårsperiodens slut skall stödet omprövas såväl till sitt innehåll som storlek. Vad omprövningen skall resultera i sägs inte. Det är därför grundlöst att påstå att stödet endast skall utgå under en femårsperiod. Detta bör ges regeringen till känna.

Sverige har goda klimatologiska förhållanden. Vi kan bedriva en livsmedelsproduktion med förhållandevis liten insats av kemikalier. Vår allmänna hygieniska standard är också god, varför livsmedelskvaliteten även i övrigt är hög. Detta ger oss konkurrensfördelar gentemot många länder och bör kunna bidra till en gynnsam exportutveckling. Huvudansvaret vid en exportsatsning måste ligga på de exporterande företagen. Från statens sida kan emellertid exporten främjas. Statens insatser kan vara av två slag. Dels kan handelspolitiska åtgärder vidtas, såsom insatser i syfte att minska tullar och kvantitativa regleringar samt harmonisera livsmedelslagstiftningen med den i andra länder, dels kan insatser göras till stöd för de exporterande företagen. Swedish Food Promotion, som är ett exportfrämjande organ inom Sveriges exportråd, bör kunna utvecklas. Utrikesrepresentationen och handelskontoren skulle kunna åläggas att ytterligare uppmärksamma och främja möjligheterna till svensk livsmedelsexport. Övriga myndigheter borde inom sina respektive områden aktivt stödja exporten. I frågan om exportkrediter borde övervägas möjligheterna att för livsmedel ge s. k. subventionerade krediter. Ett centralt främjande organ för svensk export av alla typer av livsmedel bör bildas med utgångspunkt i det nuvarande Swedish Food Promotion. Verksamheten kan finansieras dels genom att kollektiva medel, främst införelavgiftsmedel, tillförs från staten och de näringsgrenar som har intresse av verksamheten, dels genom att organet tar betalt för utländska tjänster. Exportrådet bör vara huvudman för verksamheten. En livsmedelsexport från Sverige förutsätter att vi inte avskärmar våra gränser utan att import även av utbyteskaraktär blir möjlig.

Livsmedelssubventionerna

Den samhällsekonomiska utvecklingen har liksom jordbruksprisregleringen stor betydelse för jordbrukarnas inkomster. Vår grundläggande inställning till de ekonomiska frågorna har stor betydelse också för jordbruket. Genom besparingar skapar vi förutsättningar för att sänka skatterna, vilket i sin tur har betydelse för människornas köpkraft. Detta är gynnsamt också för jordbruket.

Det moderata förslaget innebär att den ekonomiska situationen förbättras i synnerhet för barnfamiljerna, vilka är stora matkonsumenter. Detta medför ökade inkomster för jordbruket genom ökad livsmedelskonsumtion. Vi vill också nedbringa budgetunderskottet, vilket minskar påfrestningarna på

kapitalmarknaden och skapar förutsättningar för en varaktigt sänkt ränteni-
vå. För jordbruket, som är en kapitalintensiv näring, betyder detta mycket i
minskade kostnader.

Det är mot denna bakgrund som vårt förslag om successiv avveckling av
mjölksubventionerna skall ses. Dessa subventioner är ett stöd som utgår till
alla mjölkkonsumenter, oavsett om de behöver det eller inte. För att inte
minskningen skall få negativa effekter på konsumtion och produktion bör
subventionerna avvecklas under en tioårsperiod med ett lika stort belopp
varje år.

Regeringen har nu valt att liksom vi spara på livsmedelssubventionerna.
Deras teknik är emellertid annorlunda. I stället för att på ett planerat och
förutsebart sätt minska subventionerna föreslås att de nu minskas med 500
milj. kr. den 1 januari 1988. Vårt förslag innebär en minskning med 250 milj.
kr. den 1 juli 1987, med ytterligare 250 milj. kr. den 1 juli 1988 osv. Orsaken
till att regeringen väljer att minska subventionerna först per den 1 januari kan
vi endast spekulera om. Troligt är att borttagandet av de livsmedelssubven-
tioner som infördes i höstas den 1 juli 1987 medför så stora matprishöjningar
att det bedömdes som svårt att ytterligare höja priserna. Ökar inflationen
under 1987 kan även den 1 januari 1988 visa sig bjuda på stora matprishöj-
ningar. Vi föreslår att regeringens förslag till subventionsminskningar avslås
samt att subventionerna avvecklas under en tioårsperiod enligt vårt förslag.

Jordbruket och skatten

Moderata samlingspartiet utvecklar i ett antal motioner, främst 1986/
87:Sk413, partiets olika förslag till ändrad beskattning på flera områden. Vi
vill här peka på de skatteförslag som direkt påverkar jord- och skogsbrukare.

Den moderata skattepolitiken syftar till att genom sänkta skatter ge de
enskilda människorna möjligheter att själva få disponera över en större del
av sina inkomster. Sänkta skatter är ett medel för att uppnå ekonomisk
tillväxt, stabila priser och minskad arbetslöshet. Skattetrycket sänks under
den kommande femårsperioden med ca 5 procentenheter. Skattesänkings-
utrymmet inriktas i första hand på att sänka skatter på arbete, sparande och
företagsamhet. Skatt efter bärkraft är en viktig grund för den moderata
familjepolitiken.

De viktigaste moderata skatteförslagen utgörs av sänkta marginalska-
tter, inflationsskyddade skatteskalor samt grundavdrag för barn. Skattesatserna i
den statliga inkomstskatten sänks så att den helt övervägande delen av
inkomsttagarna från den 1 januari 1990 har en marginalsatt på högst 35 %
(vid en kommunalsatt på 30 kr.). Inkomsttagare med högre taxerad inkomst
skall ha en marginalsatt på 50 %. Avdragsbegränsningen avskaffas med
början inkomståret 1988. På längre sikt föreslås att de arbetsgivar- och
egenavgifter som inte har någon anknytning till socialförsäkringssystemet
avvecklas. I första hand gäller det den allmänna löneavgiften.

Löntagarfonderna skall avvecklas omedelbart. Till följd härav skall såväl
vinstdelningssatt som den extra arbetsgivaravgiften avskaffas.

Skogsvårdsavgiften skall på sikt avskaffas. Som ett första steg föreslår vi en

sänkning från 0,8 % till 0,3 % av skogsbruksvärdet. Direktavdrag får göras för kostnader för byggande av skogsbilväg och vid skogsdikning. Överföring av skogskontomedel till annan bank får göras utan skattekonsekvenser.

Fastighetsskatten, som infördes den 1 januari 1985, berör alla bostadsbyggnader på jordbruksfastigheter. Fullt utbyggd kommer skatten vid 1988 års taxering att uppgå till 2 % av en tredjedel av bostadsbyggnadsvärdet med tillhörande markvärde. Skatten bör avskaffas.

Enligt vårt förmenande bortses i dag från att valmöjligheterna beträffande bostad inte finns på en lantgård. Det medför i praktiken att många lantbrukare bebor långt större byggnader än de efter fritt val skulle göra. Samtidigt utgör dessa ofta stora byggnader ett inslag som är berikande för landsbygdens kulturmiljö. Landsbygdens bostadsbyggnader bör naturligtvis så långt det är möjligt bebos och underhållas. Beskattningen av bostadsförmånen måste därför ges en rimlig utformning och outnyttjade bostadsbyggnader skall inte bli föremål för förmånsbeskattning.

I avvaktan på en omläggning av fastighetstaxeringssystemet i syfte att förenkla detta föreslås att ett sjunkande marknadsvärde skall kunna ligga till grund för särskild fastighetstaxering. Det innebär att jord- och skogsägare i stor utsträckning bör kunna få sina taxeringsvärden reducerade med hänsyn till att marknadsvärdena har minskat betydligt.

För ett stort antal etablerade jord- och skogsbrukare är förmögenhetsskatten ett problem. En sänkning av förmögenhetsskatten föreslås fr. o. m. 1988 års taxering till den nivå den hade innan den socialdemokratiska regeringen genomförde sina skärpningar efter regeringskiftet 1982. Dessutom föreslås att det stora flertalet jord- och skogsbrukare inte skall drabbas av förmögenhetsskatt avseende det s. k. arbetande kapitalet.

Arvs- och gåvobeskattningen är mycket hög i Sverige. Den högsta skattesatsen för efterlevande make, barn m. fl. uppgår till 60 %. I de flesta andra jämförbara länder är arvsbeskattningen klart lägre.

Den internationellt sett höga arvs- och gåvobeskattningen är orimlig och skapar många problem. Det gäller bl. a. i samband med övertagande av jord- och skogsbruk vid ett generationsskifte. På sikt bör de svenska arvsskattesatserna anpassas till den genomsnittliga nivå som gäller i övriga nordiska länder.

För närvarande gäller att vid arvsbeskattningen medges ett avdrag på 50 000 kr. från arvslott som tillkommer den avlidnes efterlevande make. Från arvslott tillkommande barn och andra nära anhöriga avdras 25 000 kr. Vi föreslår att det skattefria bottenbeloppet ökas den 1 januari 1988, så att den avlidnes efterlevande make kan erhålla 10 basbelopp skattefritt och barn eller annan nära anhörig 5 basbelopp skattefritt. Vi föreslår också att det skattefria beloppet vid gåva fr. o. m. den 1 januari 1988 höjs till 0,5 basbelopp. Dessutom föreslår vi ytterligare sänkning av arvs- och gåvoskatteskalorna fr. o. m. den 1 januari 1988.

Produktionsmedel skall inte punktbeskattas. Det leder till en felaktig resursanvändning både från företagets och samhällets synpunkt. Det är därför oacceptabelt att beskatta handels gödsel och bekämpningsmedel allra helst som skatten inte får kompenseras genom höjda produktpriser. Vi föreslår att dessa skatter omedelbart avskaffas. Förra året redovisade

regeringen användningen av de medel som influtit från dessa skatter. Denna redovisning saknas i år. Användningen bör snarast redovisas för riksdagen.

De moderata skatteförslagen innebär att samtliga lantbrukare får sänkt skatt.

Mot. 1986/87

Jo224

Övriga regleringar

Jordbruket är även föremål för andra regleringar än prisregleringen. Många av dem har tillkommit i produktionsbegränsande syfte. Investeringsförbudet i djurstallar är ett sådant. Det infördes med syfte att begränsa animalieproduktionen. Förbudet skulle gälla under drygt ett år fram till juli 1984. Därefter har förbudet förlängts tre gånger med ett år i taget. Motivet har varje gång varit att det inte är lämpligt att ta bort det just nu. Effekterna på produktionen av förbudet är mycket osäkra. En omfattande dispensgivning bidrar till osäkerheten. En säker följd av förbudet är att dynamiken och företagaranandan skadas. Investeringsförbudet är ett steg på vägen mot en total kontroll av jordbruket. Det bör omedelbart upphävas.

Produktionsbalansfrågan kan lösas på flera sätt. Regleringar är ett sätt, lönsamhetspåverkan ett annat. Inom mjölkproduktionen har man valt att försöka reglera mjölkvolymerna genom det s. k. tvåprissystemet. Detta har kortsiktigt varit effektivt. På längre sikt kommer det dock att medföra samma negativa effekter som investeringsförbudet. Risken är att det blir ännu allvarligare. Inom slakterinäringen har man valt att låta världsmarknadpriserna få genomslag på produktpriserna genom att höja slaktdjursavgifterna. Där har man efter några år med stora ekonomiska påfrestningar för kött- och fläskproducenterna nu nått goda resultat utan de negativa följder som en reglering medför.

I nuvarande produktionssituation är det omotiverat att staten bidrar till jordbrukets inre rationalisering. Vi yrkar därför att bidraget till detta på sikt upphör. I år bör det minska med 10 milj. kr.

Jordförvärvslagen m. m.

Regeringen har låtit utreda jordförvärvslagen och avser komma med en proposition under året. Vi får då anledning att närmare precisera våra synpunkter.

Under många år har vi skarpt kritiserat jordförvärvslagen. Framför allt vad gäller den s. k. prisprövningen, släktförvärven och bosättningsplikten. Vi har också kritiserat effekterna av den nuvarande lagstiftningen som medfört, att jordbruksenheter blivit färre och större. Hade marknaden tillåtits fungera skulle denna utveckling inte ha blivit så markant.

Enligt vår mening måste en ny jordförvärvslagstiftning vara utformad så att förvärvsprövningen minimeras. Det bör övervägas om den inte helt kan slopas för enskilda personer. Prisprövningen bör helt försvinna, liksom kravet på bosättning. Effekterna av en slopad förvärvsprövning för enskilda personer bör bli ett ökat antal deltids- och fritidsjordbruk till gagn för landsbygdens utveckling.

Även skötsellagen har ingått i samma utredning. Enligt vår mening är det

lantbrukaren själv som i stort sett skall få välja produktionsinriktning och användningssätt av sina marker utan krav på tillstånd från myndighet. Nuvarande generella tillståndskrav för att ta mark ur jordbruksproduktion är en följd av nuvarande reglering och därmed förlegade. Endast lantbrukaren själv kan avgöra om det är lönsamt eller inte att bedriva jordbruksproduktion på sin fastighet eller del därav. Brukaren bör därför kunna få avgöra vilket markanvändningssätt som är mest lämpligt.

Vid plantering av skog efter avverkning finns normalt pengar att tillgå för återbeskogning. Vid plantering på åkermark är situationen annorlunda. Många lantbruksföretag är kombinerade företag där jord och skog finns på samma fastighet. I dessa fall torde skattereglerna kunna utformas så att planteringen inte blir ekonomiskt betungande.

Övrigt

Statens engagemang i lantbruksnäringen har bl. a. inneburit att lantbruksnämnderna har bedrivit rådgivningsverksamhet. På senare tid har emellertid s. k. intensivrådgivning i bl. a. hushållningssällskapens regi fått ett stort genomslag, framför allt inom växtodlingsområdet. I takt med att lantbruksnämnden har börjat avgiftsfinansiera sin rådgivning vinner troligen andra former för rådgivning ytterligare insteg. Ett alternativt sätt att bedriva rådgivning kan vara att bilda s. k. lantbrukscentra vid lantbruksskolorna. Vid en långtgående förändring av jordförvärvslagstiftningen i förening med att lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet minskar talar mycket för att lantbruksnämndernas kvarvarande uppgifter kan samordnas med andra länsmyndigheters verksamhet.

Staten och kommunerna äger jordbruksmark i betydande omfattning. Huvuddelen av detta markinnehav bör utbudas i första hand till dem som arrenderar marken. Redan nu kan delar av domänverkets markinnehav utbudas till försäljning, vilket närmare utvecklas i vår motion 1986/87: N354. Intäkterna av en försäljning av delar av domänverkets jordbruksmark beräknas redan efter första året inbringa 400 milj. kr. till statskassan. En utredning bör tillsättas för att kartlägga det offentliga innehavet av mark samt lägga förslag om hur huvuddelen av innehavet skall avyttras. Riksdagen bör som in mening ge regeringen detta till känna.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att införselavgiftsmedel utanför ramen skall användas för att finansiera dels administrationen av skördeskadskyddet med 26 milj. kr., dels 17 milj. kr. till bidrag till djurens hälso- och sjukvård. Regeringen redovisar inte hur stora de tillgängliga införselavgiftsmedlen är eller om förslaget kommer att innebära att verksamheter som nu finansieras av införselavgiftsmedel kommer att tvingas upphöra. Detta är nonchalant mot riksdagen. Förslaget förutsätter att en stor import av livsmedel bibehålls. Skulle denna minska av en eller annan anledning, minskar tillgången på införselavgiftsmedel. Hur regeringen tänker sig finansiera skördeskadskyddets administration och djurhälsovården om införselavgiftsmedlen minskar sägs ingenting. Vi kan inte godkänna vare sig förfarings sättet eller principen, varför förslagen avslås.

Under anslaget prisreglerande åtgärder anslås medel till vad som kallas

låginkomstsatsning. Denna post rymmer bidrag till flera verksamheter, bl. a. till åtgärder för produktionsanpassning. Posten tillkom som kompensation för uteblivna livsmedelsprishöjningar på 1970-talet. Den är således en livsmedels~~s~~subvention. Enligt vår mening kan posten minskas med 43 milj. kr. Vi förutsätter att jordbruket får ta ut detta belopp som höjda priser.

Det är tveksamt om lantbruksstatistiken måste vara av den kvalitet och aktualitet som i dag. En revision av de flesta uppgifter t. ex. vart tredje år i stället för varje år kan räcka. Detta bör medföra att kostnaderna för lantbruksstatistiken kan minskas.

I budgetpropositionen meddelar regeringen att den tänker återkomma med ett förslag om att en kreditgarantiavgift fortsättningsvis skall tas ut på samtliga beviljade kreditgarantier på jordbruksdepartementets område. Vi förutsätter att de som redan beviljas kreditgarantier inte skall betala den aviserade avgiften. Då detta är en form av retroaktiv lagstiftning skulle vi bestämt motsätta oss ett sådant förslag.

Livsmedelskvalitet

Tack vare en snabb mekanisering, framsteg inom avel och växtförädling och en ökad användning av insatsvaror som handelsgödsel och bekämpningsmedel har produktivitetsökningen inom jordbruket varit utomordentligt stor.

Denna har gjort det möjligt för svenska konsumenter att få tillgång till förhållandevis billiga livsmedel. Även rationaliseringar inom livsmedelsindustrin, distributionen och handeln har bidragit till detta. Efter hand har emellertid vissa olägenheter med dagens produktionsteknik och distributionsformer visat sig.

Vissa år läcker t. ex. växtnäring ut till vattendragen från åkrarna, medan samma gödsel~~s~~mängd ett annat år helt förbrukas av växtligheten. Kunskaperna om sambanden mellan växtnäringstillförsel och läckage är ännu alltför ringa för att bestämda slutsatser om gödselanvändningen skall kunna dras. Detta område måste prioriteras inom forskningen.

De största problemen med förorening av vattendragen finns i bygder med intensiv animalieproduktion. Stallgödsel kan inte alltid spridas vid fran växtnäringssynpunkt lämpligaste tillfälle. Begränsande faktorer kan vara att lagrings~~s~~kapaciteten för stallgödsel är för liten, tidsbrist vid vårbruket eller att markens bärighet inte är tillräcklig. En del av gödselskatte~~s~~medlen bör därför utgå som statsbidrag till större gödsel~~s~~vårds~~s~~anläggningar, framför allt i föroreningskänsliga områden. Vid animalieproduktion måste stor hänsyn tas till att tillräcklig areal finns tillgänglig för att sprida~~s~~ stallgödseln på egen eller andras mark. En analys av näringsinnehållet i stallgödseln underlättar en korrekt bedömning av dess värde och bör också kunna bidra till en lägre förbrukning av handelsgödsel.

På senare tid har våra livsmedels kvalitet debatterats som en stor miljöfråga. Debatten har bl. a. gällt växtnäringstillförsel och bekämpning av skadegörare i växande gröda samt livsmedlens hantering i industrin. Det har från vissa håll hävdats~~s~~ att användandet av handelsgödsel, växtskyddsmedel och livsmedelstillsatser skulle äventyra människors hälsa. Detta är fel.

Handelsgödsel är en nödvändig del i en biologiskt balanserad produktion. Med skördeprodukterna bortförs ämnen från jorden. Dessa måste ersättas

om åkermarken inte skall utarmas. Vår stallgödsel räcker inte till för att täcka förluster genom bortförsel av växtnäring. Vid lantbruksuniversitetet har noggranna studier visat att produkternas kvalitet blir lika hög med oorganisk gödsling.

Undersökningen visar att det är mängden tillgänglig växtnäring i jorden som påverkar avkastningens storlek oberoende av om den tillförs i organisk eller oorganisk form. En övergång till organiska gödselmedel (stallgödsel) vid fältmässig köksväxtodling skulle inte medföra att produkterna fick ett högre näringsvärde, bättre kemisk sammansättning eller lagringsförmåga. (docent T. Nilsson)

Växtskyddsmedel används för att förhindra angrepp av växtskadegörare. Den kontroll av livsmedel som sker visar att inga kända hälsorisker föreligger. En minskad användning av växtskyddsmedel kan däremot komma att riskera livsmedelssäkerheten genom att framför allt risken för skadliga svampangrepp ökar.

Utvecklingen av de kemiska växtskyddsmedlen går mot allt mindre giftiga och alltmer selektiva medel. Samma effekt som tidigare erhöles med stora hektardoser kan i dag uppnås med väsentligt lägre doser. En förbättrad sprututrustning och sprutteknik bidrar också till att hektardoserna kan minskas utan men för resultatet. Sammantaget gör detta att den halvering av bekämpningsmedelsanvändningen som regeringen har som mål är möjlig att uppnå vad gäller använd preparatmängd. Väl avvägda växtskyddsåtgärder är till nytta både för konsumenten och producenten. En alltför drastisk minskning av växtskyddsmedelsanvändningen är inte motiverad.

Cancerkommittén, som lade fram sin rapport hösten 1984, har bl. a. undersökt dessa frågor. Den konstaterar att "rester av olika bekämpningsmedel påträffas mer eller mindre regelbundet, framför allt i importerade livsmedel". I dessa livsmedel kan man finna spår av ämnen som sedan lång tid tillbaka är förbjudna i Sverige.

Cancerkommittén är ändå mer orolig över förekomsten av mögelgifter i våra livsmedel. Man skriver: "Vissa data tyder dock på att problemet med mögelgifter kan vara mycket mer omfattande än vad de av livsmedelsverket uppgivna analysvärdena utvisar — — — Halterna av aflatoxin, som är ett cancerframkallande ämne, i några av de brödprov som undersökts av verket var anmärkningsvärt höga."

Man är alltså mer orolig över ämnen som gynnas i grödor som ej behandlats med växtskyddsmedel än över de rests substanser som finns i svenska grödor.

När cancerkommittén gör sina sammanfattande analyser av cancersjukdomarna i Sverige kommer rests substanser från växtskyddsmedel och mögelinnehållet i våra livsmedel ändå inte med i sammanställningen. Här dominerar helt tobaksrökningen med 5 500 cancerfall om året (av totalt ca 35 000) och kostvanorna med 10 000 fall. Vår för höga fettkonsumtion tycks här vara en dominerande orsak.

Kemikalier används också för att minska hälsorisker och förlänga hållbarheten hos färdiga livsmedel. Utan sådana tillsatser skulle hälsoriskerna och matkostnaderna dramatiskt öka. En övergång till s. k. naturliga livsmedel

skulle komma att betyda en stor omläggning av våra konsumtionsvanor. Ökade kostnader och större tidsåtgång för tillagning, inköp och förvaring av livsmedel skulle bli följden.

Otvetydigt fyller livsmedel med lång hållbarhet en viktig funktion inte minst för de många enpersonshushållen. Livsmedels säkerheten får inte äventyras genom att tillsatser av konserveringsmedel ifrågasätts. De kemiska hjälpmedel vi använder bör även fortsättningsvis få användas och användning av andra hjälpmedel för att erhålla samma effekter bör inte avvisas.

Den svenska livsmedelslagstiftningen hör till de mest restriktiva i världen. Bestämmelser gällande främmande ämnen, tillsatser osv., är utformade med en stor säkerhetsmarginal. Den säkerhet man arbetar med återspeglas också i det faktum att veterligt inte en enda människa i vårt land någonsin insjuknat till följd av normal användning av livsmedelstillsatser. Detta kan jämföras med att varje år åtskilliga tusen människor i Sverige insjuknar till följd av livsmedelsburna infektioner och matförgiftningar.

Man kan dessutom notera att de i normala "naturliga" livsmedel ingående komponenterna ofta är långt farligare än några tillsatser. Nästan varje grönsak, rotfrukt osv. innehåller naturligen och oavsett hur de odlas komponenter som är "giftigare" än våra tillsatser. Vidare är tillsatserna bekanta och reglerade; vi känner deras struktur, renhet, halt, metabolism m. m. Detta gäller däremot inte hela det panorama av kända och okända kemiska komponenter som finns i våra baslivsmedel.

Det är relevant att ställa alla "tillförda gifter" i relation till råvarornas "naturliga giftighet". Bruce Ames, ledande forskare och upphovsman till det över hela världen använda Ames test, har gjort en uppskattning och säger att "intaget av 'naturliga gifter' sannolikt är minst 10 000 gånger högre än intaget av människotillverkade gifter". (Science, 221 1984, s. 1258.)

Svenska livsmedel är generellt av god kvalitet. Hygieniskt är det ställt utom allt tvivel. Livsmedelskvalitet är emellertid också en fråga om hur maten smakar. Ett utvecklingsarbete inom köttområdet både inom avel och djurhantering pågår. Detta kommer förhoppningsvis att leda till att smakligheten ökar.

Finns det en efterfrågan på livsmedel som är framställda med andra metoder än de gängse skall dessa naturligtvis inte hindras. Eftersom livsmedelskvalitet även inrymmer ett stort mått psykologi kan en del människor säkert tilltala sig livsmedel utan t. ex. tillsatta konserveringsmedel. De måste dock uppmärksammas på eventuella hälsorisker med dessa. Sverige har ett förhållandevis litet utbud av vad som populärt kallas biodynamiskt odlade livsmedel. I dag odlas mindre än 1 % av den svenska åkerarealen av s. k. alternativodlare. Trots ett förhållandevis väl utbyggt distributionsnät tycks inte dessa livsmedel efterfrågas i någon större omfattning.

Produkter från dylika odlingsystem riskerar att få en låg livsmedelssäkerhet. För tillfället och säkert många år framåt gäller nämligen att användning av växtskyddsmedel för att bekämpa vissa växtskadegörare är en förutsättning för att hindra bildning av mykotoxiner och stressmetaboliter.

Smaklighet är mycket en fråga om psykologi. För att motverka att osakligheter och skräckpropaganda om livsmedelsframställningen och livs-

medlen sprids och tas på allvar bör de myndigheter och forskare som har ansvaret för vår folkhälsa anstränga sig att delta i den allmänna debatten. Även livsmedelsindustrin har ett ansvar härvidlag. Bristen på faktaunderlag har gjort det svårt att värdera alla uppgifter som förts fram. En bredare debatt är välkommen

Mot. 1986/87
Jo224

Hemställan

Med anledning av vad som i motionen anförts hemställer vi

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Sveriges försörjning med ammoniak,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förenkling av dagens regleringssystem,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en flexibel användning av regleringsmedel,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om statens ansvar för jordbruksproduktionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om främjande av livsmedelsexporten,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om takten av avvecklingen av livsmedelssubventionerna,
7. att riksdagen beslutar att till anslaget C 3 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1987/88 anslå 2 864 670 000 kr.,
[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utnyttjat bostadsutrymme ej bör bli föremål för beskattning som bostadsförmån i enlighet med vad som i motionen anförts.]
8. att riksdagen beslutar att skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel omedelbart avskaffas,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om redovisning av användningen av de medel som influtit från handelsgödsel- och bekämpningsmedelsskatten,
10. att riksdagen beslutar att till anslaget B 3 Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1987/88 anslå 30 000 000 kr.,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om finansiering av vissa poster i statsbudgeten med införselavgiftsmedel,
12. att riksdagen beslutar att till anslaget C 8 Administration av skörde-skadeskyddet m. m. för budgetåret 1987/88 anslå 26 800 000 kr.,
13. att riksdagen beslutar att till anslaget F 14 Bidrag till djurens hälso- och sjukvård anslå 23 193 000 kr..

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kreditgarantiavgift på redan beviljade kreditgarantier.

Mot. 1986/87
Jo224

Stockholm den 26 januari 1987

L. Arne Andersson (m)
i Ljung

Sven Eric Lorentzon (m)

Ivar Virgin (m)

Ingvar Eriksson (m)

Bertil Danielsson (m)

Göthe Knutson (m)

Arne Svensson (m)

Jens Eriksson (m)

Ingrid Hemmingsson (m)

Mona Saint Cyr (m)

Hans Dau (m)

Sven Munke (m)

Karl-Gösta Svensson (m)

¹ 1986/87:Sk425